



Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) Çocuk Hakları Komitesi 93. Oturumu “Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Dönemsel Ülke Raporu”na Katkısı

“CRC/C/TUR/Q/4-5”

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), 20.04.2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanun ile kurulmuş olup **Ulusal İnsan Hakları Kurumu (UIHK)** ve **Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM)** olarak faaliyet göstermekle ve **Eşitlik Kurumu** olarak ayrımcılıkla mücadele etmekle görevlendirilmiştir.¹ TİHEK bugüne kadar, yetki ve görevleri kapsamında çocuk haklarına ilişkin çeşitli çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Kurumumuzun, Birleştirilmiş Dördüncü ve Beşinci Dönemsel Ülke Raporuna ilişkin sorular listesine yanıtları:

➤ *Bölüm 1- Soru 2(f): “İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu ve Kamu Denetçiliği Kurumu gibi insan haklarını izleme kurumlarının, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik ulusal kurumların statüsüne ilişkin ilkelerle (Paris Prensipleri) uyumlu olmalarını ve çocuk haklarının kapsamlı ve sistematik bir şekilde izleyebilmelerini sağlayarak güçlendirilmesi;”*

➤ **Cevap;**

Paris Prensipleri’nde belirtilen ulusal insan hakları kurumlarının taşınması gereken nitelikler çerçevesinde 1990’lı yıllardan itibaren Türkiye’de çeşitli insan hakları birimleri veya kurum/kuruluşları oluşturulmuştur. Bu bağlamda; Paris Prensipleri’ne uyumlu bir kurum oluşturma çabasıyla 21 Haziran 2012 tarihli ve 6332 sayılı "Türkiye İnsan Hakları Kurumu Kanunu" ile **Türkiye İnsan Hakları Kurumu (TİHK)** kurulmuştur.

¹ 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf> (E.T. 20.01.2023)

Daha sonraki süreçte, yasal bir düzenleme ile **TİHK'nin varlığına son verilmiş**, Kurum **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)** adını alarak, 20.04.2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6701 sayılı Kanun ile yeniden yapılandırılmıştır.

TİHEK, insan hakları alanında Türkiye'nin **taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uygun** olarak, yasayla kurulan, idari ve mali özerkliği, özel bütçeyi ve kamu tüzel kişiliğini haiz bir kurumdur.

TİHEK'in insan onurunu temel alan kuruluş amacı, Kanun'da şu şekilde belirtilmiştir:

- İnsan haklarının **korunması ve geliştirilmesi**,
- **İşkence ve kötü muameleyle etkin mücadele** edilmesi ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevinin yerine getirilmesi,
- Kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada **ayrımcılığın önlenmesi**.

Bu kapsamda, Kurumumuz **üç temel fonksiyona** sahiptir. Bunlardan ilki, **UİHK** olarak faaliyet göstermektedir. “İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi için Kurulan Ulusal Kuruluşların Statüsüne İlişkin İlkeler” başlıklı ve literatürde **Paris Prensipleri** olarak bilinen belgeyle UİHK'lerin sahip olması gereken asgari standartlar belirlenmiş ve bu belge **Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Konseyi** tarafından 1992/54 sayılı kararla ve BM Genel Kurulu tarafından 48/134 sayılı kararla kabul edilmiştir.

Paris Prensipleri çerçevesinde **ulusal insan hakları kurumlarının**; kuruluşunun **yasal veya anayasal dayanağa sahip olma, hükümetten bağımsız olma** ve özerklik, insan haklarının korunması ve güçlendirilmesi için **geniş yetkilere sahip olma ve yeterlilik**, üye seçiminde ve tayininde **çoğulculuk ve bağımsızlığın** sağlanması, **yeterli mali kaynak** ve mali özerklik, sivil toplum ve devlet arasında **köprü olma** gibi özellikleri taşıması beklenmektedir.

Kurumun ikinci temel fonksiyonu, **Ulusal Önleme Mekanizması** olarak çalışmaktır. UÖM, “İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (**OPCAT**)” hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi ifade etmektedir. Protokol çerçevesinde, UÖM'ler, **alıkonulma merkezlerinde özgürlüğünden yoksun bırakılan** kişilerin sayısı ile bu tür yerlerin sayısı ve konumu hakkında her türlü bilgiyi edinme; tüm alıkonulma merkezlerine ve bunların bina ve

tesislerine girme; özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilere yönelik tutumlar ve tutulma koşullarına ilişkin tüm bilgilere erişme; bu kişilerle doğrudan, başka bir tanık olmadan veya gerekli görülmesi halinde tercüman aracılığıyla ve ilgili konuda bilgi verebilecek diğer kişilerle özel görüşme yapma; ziyaret etmek istedikleri yerleri ve görüşmek istedikleri insanları özgürce seçme; gerektiğinde BM İşkenceyi Önleme Alt Komitesi ile temasa geçme, bilgi verme ve görüşme fırsatına sahiptir. UÖM'lerin ayrıca, özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yönelik muameleyi ve bu kişilerin içinde bulundukları koşulları geliştirmek amacıyla ilgili makamlara tavsiyelerde bulunma ve mevcut veya taslak mevzuat hakkında tavsiyeler ve gözlemler sunma yetkisi bulunmaktadır. Protokol'e göre, her üye devlet bir veya birden fazla bağımsız UÖM kurma yetkisine sahiptir. **Türkiye'de TİHEK, UÖM olarak faaliyet gösteren tek yetkili makam olarak belirlenmiştir.**

TİHEK'in üçüncü fonksiyonu, ayrımcılık yasağı bağlamında, **Eşitlik Kurumu** olarak faaliyet göstermektedir. **Anayasa'nın 10'uncu maddesi** eşitlik ilkesini, *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* şeklinde tanımlamıştır.

Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun merkezinde yer alan ve birçok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel yer verilen bir husustur. **Türkiye'nin** taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde yer alan düzenlemeler ve **Avrupa Birliği müktesebatında** yer alan ayrımcılığa karşı etkin mücadele amacıyla hazırlanan direktifler doğrultusunda Türkiye'de ayrımcılıkla mücadele alanında kurumsallaşma gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Uluslararası kriterler, örnek uygulamalar ve ülkemizin ihtiyaçları dikkate alınarak yapılan yasal düzenlemelerle **"Eşitlik Kurumu"** işlevinin Kurumumuz bünyesinde yürütülmesi uygun görülmüştür.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun 6701 sayılı Kanun'da belirlenen **görevler** çerçevesinde **faaliyet gösterdiği alanlar** ve hizmetleri genel olarak **altı** başlık altında gruplandırmak mümkündür:

1. Başvuru incelemeleri, resen incelemeler ve araştırma çalışmaları
2. Eğitim ve farkındalık artırma faaliyeti

3. UÖM kapsamındaki ziyaret ve raporlama faaliyetleri
4. Yıllık ve tematik raporlar hazırlanması
5. Uluslararası ilişkiler faaliyetleri
6. Görüş bildirme, tavsiyede bulunma, izleme faaliyetleri

Türkiye'de **çocuk haklarının** korunması ve geliştirilmesi konusunda 'kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, üniversiteler ve barolar' gibi birçok aktörün yükümlülükleri bulunmaktadır. İnsan haklarını koruma ve geliştirme görevi kapsamında **TİHEK** 'in de '**çocuk hakları**' alanında **sorumluluğu** bulunmaktadır. Bu nedenle OPCAT kapsamında gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan çocukların durumları TİHEK tarafından özel olarak ele alınmaktadır.

6701 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinde, "*Gerek gördüğünde Kurumun kendi alanında çalışan uluslararası kuruluşlara üye olmasına ve bu kuruluşlarla işbirliği yapmasına karar vermek.*" **Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun (Kurul)** görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından 13.07.2021 tarihli ve 2021/170 sayılı Kurul Kararı ile Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağına (**GANHRI**) **akreditasyon süreciyle** ilgili hazırlıkların başlatılması ve gerekli çalışmaların yürütülmesine **oy birliğiyle** karar verilmiştir.

Akreditasyon sürecinin GANHRI nezdinde başlatılması için GANHRI bünyesinde bulunan **Akreditasyon Alt Komitesi (SCA) Sekreterliğine** bir niyet beyanı ile başvurulması gerekmektedir. Bu kapsamda 28 Temmuz 2021 tarihinde ilgili niyet beyanı Kurumumuz tarafından SCA Sekreterliğine iletilmiş ve SCA Sekreterliği Kurumumuzun akreditasyon başvurusuna ilişkin değerlendirmesinin 2022 yılının ikinci yarısında gerçekleştirileceğini bildirmiştir.

Aşağıda yer verilen dokümanlar SCA Sekreterliği'ne iletilmiştir:

- TİHEK'in akreditasyon başvurusunun sunulması için mektup
- Kurumun görev ve yetkilerini belirleyen Kurum Kanunu ve Yönetmelikler
- Kurumun kurumsal yapısını, personelin dağılımını ve yıllık bütçesini gösteren belge
- En güncel yıllık rapor (TİHEK Faaliyet Raporu 2021)
- Kurumumuzun Paris Prensipleri'ne uygunluğunu beyan eden detaylı açıklaması

- Başvuruyu tamamlamak için gerekli olan diğer belgeler
- TİHEK İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Raporu 2020
- TİHEK İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması Raporu 2020
- TİHEK 2019-2023 Stratejik Planı özeti
- İlgili belgelerin basılı kopyalarının ve dijital formatının gönderildiğinin kanıtı olarak fatura.

Akreditasyon sürecinin yazılı aşaması tamamlandıktan sonra, 3 Ekim 2022 tarihinde, **Başkanımız Prof. Dr. Muharrem Kılıç ve beraberindeki heyet** SCA üyeleri ile çevrimiçi bir toplantı gerçekleştirmiştir. SCA Sekreterliği tarafından **10 Ekim 2022 tarihinde** gönderilen resmi yazıda SCA'nın TİHEK'in **B statüsünde**² akredite edilmesine karar verdiği belirtilmiştir. SCA tarafından Kurumumuza verilen tavsiyeler yerine getirildikten sonra A statüsünde akreditasyon statüsü için tekrar başvuru yapılması planlanmaktadır.

- *Bölüm 1- Soru 3(a): “Engelli çocuklar, sığınmacı, mülteci ve göçmen çocuklar ve etnik ve dini azınlık çocukları dahil olmak üzere savunmasız durumdaki çocuklara yönelik ayrımcılıkla mücadele etmek;”*
- **Cevap:**

Ayrımcılık yasağı, **eşitlik ilkesinin** temel bir bileşenidir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen yasama, yürütme ve yargı organların da tabi olduğu ilkelerin başında **“insan onuru”** kavramına dayanan eşitlik ilkesi yer almaktadır. Ancak eşitlik, birçok uluslararası ve ulusal metinde de kendine yer bulmuş evrensel bir ilkedir. Türkiye Cumhuriyeti **Anayasası'nın 10'uncu maddesine göre**, *“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”*³ Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı **6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun** 3'üncü maddesinde de yer almaktadır.

6701 sayılı Kanun'un 1'inci maddesine göre *“Bu Kanunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek ve bu konuda ulusal önleme mekanizması görevini yerine getirmek üzere*

²<https://www.tihet.gov.tr/kurumumuz-ulusal-insan-haklari-kurumlari-kuresel-agi-ganhri-nezdinde-akreditasyon-statusu-kazandi/> (E.T. 20.01.2023)

³ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> (E.T. 20.01.2023)

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun kurulması, teşkilat, görev ve yetkilerine ilişkin esasların düzenlenmesidir.”

Kanunun “Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı” başlıklı 3’üncü maddesi gereğince; herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. **Ayrımcılık yasağının ihlali** hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla **yükümlüdür**. Ayrımcılık yasağı kapsamında, **sorumluluk altında olan** gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri bakımından ise yetki alanlarındaki konularda **ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması** yükümlülükleri bulunmaktadır.

Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında, Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefî ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasak olduğu düzenlenmiştir. Anılan temeller, **sayma suretiyle (numerus clausus)** belirlenmiş olup; bunların dışında bir temele dayanılarak veya herhangi bir temele dayanılmaksızın ayrımcılık iddiasında bulunulan haller Kanun kapsamı dışında kalmaktadır.

Aynı Kanun’un “Ayrımcılık türleri” başlıklı 4’üncü maddesine göre; “(1)*Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık.*” (2) *Eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muameleler de ayrımcılık teşkil eder.*”

Kanunun 5’inci maddesinde ise ayrımcılık yasağının kapsamı **geniş bir çerçevede** düzenlenmiştir. Buna göre; eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapmak yasaklanmıştır. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsamaktadır.

Kanun'un 7'inci maddesinde ayrımcılık iddiasının ileri sürülemeyeceği durumlar sıralanmış olup, "istihdam ve serbest meslek alanlarında, zorunlu mesleki gerekliliklerin varlığı hâlinde amaca uygun ve orantılı olan farklı muamelenin, sadece belli bir cinsiyetin istihdamını zorunlu kılan durumların, işe kabul ve istihdam sürecinde, hizmetin zorunlulukları nedeniyle yaş sınırlarının belirlenmesi ve uygulanması, gereklilik ve amaçla orantılı olması şartıyla yaşa dayalı farklı muamelenin, çocuk veya özel bir yerde tutulması gereken kişilere yönelik özel tedbirler ve koruma önlemlerinin, bir dine ait kurumda, din hizmeti veya o dine ilişkin eğitim ve öğretim vermek üzere sadece o dine mensup kişilerin istihdamının, dernek, vakıf, sendika, siyasi parti ve meslek örgütlerinin, ilgili mevzuatlarında veya tüzüklerinde yer alan amaç, ilke ve değerler temelinde üye olacak kişilerde belli şart ve nitelik aramalarının, eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya yönelik, gerekli, amaca uygun ve orantılı farklı muamelenin ve vatandaş olmayanların ülkeye giriş ve ikametlerine ilişkin şartlarından ve hukuki statülerinden kaynaklanan farklı muamelenin" ayrımcılık oluşturmayacağı belirtilmiştir.

Mezkûr Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun "ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" le görevli olduğu düzenlenmiştir. Keza Kanunun "**Başvurular**" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre "Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." Başvurulardan **herhangi bir ücret alınmamaktadır.**

Kurum, ayrımcılık yasağının ihlal edilmesi halinde ayrımcılık yapan kurum, kuruluş ve/veya özel hukuk tüzel kişiler ve gerçek kişilere **idari yaptırım uygulama** yetkisini haiz kılınmıştır. **Kanunun 25'inci maddesinin birinci fıkrasına göre:**

"Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi dikkate alınarak ihlalden sorumlu olan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında bin Türk lirasından on beş bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanır."

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298'inci maddesi uyarınca belirlenen **yeniden değerlendirme oranı 2023 yılı için %122,93** olarak açıklanmıştır. 24.11.2022 tarihli ve 32023 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan orana göre 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan idari para cezasının, 2023 yılı içi **alt sınırı 5.958 TL, üst sınırı ise 89.571**

TL olarak yeniden belirlenmiştir. Ancak ihlallerin suç teşkil ettiğinin tespiti halinde **suç duyurusunda bulunulması** mümkündür.

Bu kapsamda **çocuklar, velileri veya vasileri, kanunda sayılan sebeplere dayanarak** ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasıyla TİHEK'e şahsen başvurabilir. Bireysel başvurunun yanı sıra, Kurumun karar organı olan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu da ayrımcılık yasağına aykırı olduğu iddiasıyla gündeme gelen işlem veya muameleler hakkında **resen inceleme** başlatabilir. İnsan hakları ihlali ve ayrımcılık yapılması iddialarına ilişkin resen inceleme söz konusu olduğunda, ihlal mağdurunun veya yasal temsilcisinin kimliğinin tespit edilebildiği durumlarda, bu kişilerin **açık rızasının** aranması **zorunludur**. Ancak, çocuğun yüksek yararının gerektirdiği hallerde kanuni temsilcisinin rızası aranmaz.

Kuruma iletilen ihlal iddiaları, **ön inceleme** sonrasında Kurumumuzun görev ve yetkileri kapsamında kategorilere ayrılarak; bu konudaki işlemler ilgili birimlerce yürütülür. Ön İnceleme Birimi faaliyetleri kapsamında **çocuk haklarına ilişkin 2021 yılında 3, 2022 yılında ise 27 bireysel başvuru** bulunmaktadır. Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi, çocukların **din, inanç ve sağlık durumu temellerinde** ayrımcılığa uğradığı iddiasıyla mağdurun çocuklar olduğu **iki başvuruyu esastan** incelemeye devam etmektedir.

6701 sayılı Kanun'un 9. maddesine göre; Kurumun görevleri, kitle iletişim araçlarını da kullanarak bilgilendirme ve eğitim yoluyla ayrımcılıkla mücadele konusunda kamuoyunu bilinçlendirmeyi içermektedir. Bu kapsamda, ayrımcılıkla mücadele görevi konusunda hem farkındalık yaratmak hem de literatüre katkı sağlamak amacıyla **rehber ve el kitapları** hazırlanmaktadır. Ayrımcılık Temelleri Serisi başlığı altında "**Yaş Temelinde Ayrımcılık**" rehberi hazırlanarak Kurumun internet sitesinde kamuoyu ile paylaşılmıştır.⁴ Ayrımcılık Temelleri Serisi rehberleri en kısa zamanda set halinde yayımlanacaktır.

Kurumun üstlendiği önemli görevlerden biri de insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, işkence ve kötü muamele ile mücadele ve ayrımcılıkla mücadele konularında **yıllık raporlar hazırlamak** ve **Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına** sunmaktır. Ayrımcılıkla Mücadele 2021 Raporu'nun hazırlık sürecinde kamu kurum ve kuruluşlarından, STK'lardan, sendikalardan, sosyal ve mesleki kuruluşlardan görüş, öneri ve veriler talep edilmiştir. Ayrıca **yaş temeline** ilişkin ayrı bir başlık

⁴ <https://www.tihet.gov.tr/kategori/pages/yaş-temelinde-ayrimcilik> (E.T. 20.01.2023)

açılarak **çocuklara özel** değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrımcılıkla Mücadele 2021 Raporu yakın gelecekte tamamlanacaktır.

6701 sayılı Kanunun 22’nci maddesinin birinci fıkrası kapsamında, Kurumumuz tarafından ayrımcılık yasağıyla ilgili konularda sorunları ve çözüm önerilerini tartışmak ve bu konularda bilgi ve görüş alışverişinde bulunmak amacıyla **İstisare Komisyonu** oluşturulmuştur. İstisare Komisyonu’nun 3 Kasım 2022⁵ tarihinde gerçekleştirdiği **3. toplantısında**, İstisare Komisyonu üyeleri tarafından özellikle **çocukların** özel hayatının ve kişisel verilerinin **dijital ortamda korunmasına yönelik** görüş ve önerilerde bulunulmuştur.

Başta sosyal medya olmak üzere internet kaynakları TİHEK tarafından **yakından takip edilmekte**, ayrımcı ifade ve davranışlara anında müdahale edilmektedir. Bu kapsamda ulusal ve uluslararası standartları vurgulayan basın açıklamaları yayınlanmakta ve gerekli görülmesi halinde Kurul tarafından **resen inceleme** başlatılabilmektedir.

26 Mayıs 2022 tarihinde, TİHEK tarafından, Roman haklarına ilişkin farkındalık oluşturmak, Roman topluluklarının haklarına erişimlerinde karşılaşılan eksikliklerin ortaya konulması ve bu eksikliklerin giderilmesine ilişkin önerilerin sunulması amacıyla **“Roman Hakları Zirvesi”** gerçekleştirilmiştir.⁶ Zirve kapsamında, Roman topluluklarının tarihi ve kültürü hakkında kapsamlı bilgi verilmiş, insan hakları bağlamında Romanların haklarının korunması ve geliştirilmesi, bunun önündeki güçlüklerin ortaya konulması ve konuyla ilgili çözüm önerileri tartışılmıştır. Roman Hakları Zirvesinin bir oturumunda **“Roman Gençler ve Çocuklar Özelinde Eğitime Erişim Hakkı”** ele alınmış ve bu konuda bir tebliğ sunulmuştur.

Bazı restoranların çocuk kabul etmediğinin basında yer alması üzerine 3 Ekim 2022 tarihinde Kurumun internet sitesinde **“Çocuklu Ailelerin İşletmelere Alınmamaları Hakkında Basın Açıklaması”** yayımlanmıştır.⁷ Bu açıklamada, toplumların geleceklerinin teminatı olan çocukların fiziksel ve ruhsal kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişebilmesinin sevgi, hoşgörü ve dayanışmanın olduğu aile yapısına ve toplumsal ortama bağlı olduğu belirtilmektedir. Bu durum, bir hak öznesi olarak çocuğun onuruna, yaşamına, refahına, gelişimine, sosyal katılımına saygı duyulmasını ve çocuğa yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını içeren **‘çocuk hakları odaklı bir yaklaşımı’** gerekli kılmaktadır. Türkiye’nin de taraf olduğu **1989 tarihli BM Çocuk Hakları Sözleşmesi ile Anayasamızın**

⁵ <https://tihek.gov.tr/istisare-komisyonunun-ucuncu-toplantisi-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

⁶ <https://www.tihek.gov.tr/kurumumuz-tarafindan-roman-haklari-zirvesi-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

⁷ <https://www.tihek.gov.tr/cocuklu-ailelerin-isletmelere-alinmamalari-hakkinda-basin-aciklamasi> (E.T. 20.01.2023)

41’inci maddesinde yer bulan “**çocuğun üstün yararı**” ilkesi, çocukların kişiliklerinin sağlıklı olarak gelişebilmesi adına devletlere, toplumlara, ailelere ve yetişkinlere yönelik çok sayıda görev ve sorumluluğu içerisinde barındırmaktadır. Makul ve objektif bir gerekçe olmaksızın birey ve/veya grupların hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit biçimde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü muamele doğrudan ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil etmektedir.

➤ *Bölüm 1 – Soru 5 (a): “Diyarbakır kapalı ceza infaz kurumu da dahil olmak üzere kapalı kurumlarda gardiyanlar tarafından işkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele ve tecrit uygulamalarının önlenmesi ve bu tür muamelelerin faillerinin kovuşturulması ve cezalandırılması;”*

➤ **Cevap:**

6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesine göre TİHEK, OPCAT hükümleri çerçevesinde işkence ve kötü muamele ile mücadele etme ve bu kapsamda ulusal önleme mekanizması olarak faaliyet gösterme görevini haizdir. 6701 sayılı Kanun kapsamında ulusal önleme mekanizması fonksiyonu kapsamında ceza infaz kurumları, nezarethaneler, geri gönderme merkezleri, **çocuk ve yaşlı bakımevleri**, rehabilitasyon merkezleri, psikiyatri klinikleri gibi alıkonulma yerlerindeki özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişiler Kuruma başvuru yapabilmektedir. Ulusal Önleme Mekanizması (UÖM) olarak Kurumumuz tarafından özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulunduğu yerlere haberli/habersiz düzenli ziyaretler düzenlenmekte ve ziyaretler akabinde raporlar oluşturulmaktadır.

Alıkonma yerlerindeki hassas gruplar da ayrımcılık yasağı kapsamında korunmakta olup engelliler, hamileler ve yaşlılar gibi özel ihtiyaçları olan veya bakım gerektiren kişilerin alıkonma yerlerinde farklı ihtiyaçları olabilmektedir. Bu kapsamda UÖM çerçevesinde gerçekleştirilen ziyaretlerde, özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan kadınlarla, alıkonulma yerinin türüne göre, **bire bir veya özel görüşmeler yapılmakta**, onların talep ve şikayetleri dinlenmektedir. Ziyaretlerde, **çocukların herhangi bir ayrımcı muameleye doğrudan veya dolaylı olarak maruz kalıp kalmadığı**⁸ araştırılmakta; engelli ve yaşlı bireyler ve **çocuklarla** ilgili sorular üzerine görüşmeler yapılmakta ve bulgu ve gözlemler

⁸ UÖM Raporu No:2022/12’de heyetimizin öncelikle çocuğuyla birlikte kalan anne ile görüştüğü ve ziyaret saatine kadar psikologla hiç görüşmediği iddiasını araştırdığı belirtilmiştir. Ziyaret heyetinin psikolog görüşme kayıtlarını incelemesi sırasında, psikoloğun anne ile birçok kez görüştüğü belirlenmiştir. Daha fazla bilgi için: UÖM Raporu No:2022/12, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, s.9-10, https://tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/06/1654599166.pdf (E.T. 20.01.2023)

raporla ilişkilendirilmektedir. UÖM raporları aracılığıyla; **ceza infaz kurumunda annesiyle birlikte kalan 0-6 yaş arası çocuklar** ve diğer savunmasız/dezavantajlı gruplar için ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda ilgililere önerilerde bulunmaktadır. Özellikle Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'na yapılan ziyarete ilişkin rapora göre, ceza infaz kurumunda annelerinin yanında kalan çocuklara hiçbir zaman “**mahpus**” muamelesi yapılmaması, Kurum yönetimine şiddetle tavsiye edilmiştir. Bunun yanı sıra annelerinin yanında kalan çocuklara yemek, emziren annelere uygun yiyecek sağlanmasına özen gösterilmesi, ücretsiz bez temini konusunda iş birliğine devam edilmesi, kurum bünyesinde çocuk oyun parklarının kurulması, sosyal hizmet servisi aracılığıyla çocuklara yönelik etkinlikler düzenlenmesi, çocuklara oyuncak, çizim kitabı, boya gibi gelişimlerine katkı sağlayacak materyallerin sağlanması için resmi makamlara tavsiyede bulunulmuştur.⁹

Ayrıca Kurul'un 09.08.2022 tarih ve 2022/536 sayılı kararı ile kabul edilen **Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi** ziyaretine ilişkin rapora göre; Merkez yönetimine, merkezde bulunan çocuk yuvalarında iki odada boyanması gereken yerler ile ilgili gerekli işlemlerin yapılması, banyo kulpları ve engelli banyo aparatlarının yerleştirilmesi, koruma ve bakım altındaki engelli çocukların düzenli dış kontrollerinin yapılması, merkez dışındaki faaliyetlerin yeniden hayata geçirilmesi, güvenlik kameralarının kayıt sürelerinin uzatılması gibi tavsiyelerde bulunulmuştur.¹⁰ Ayrıca **Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü** Ziyareti Raporu'nda, merkezin yönetimine, çocukların yüksek yararı ilkesine uygun olarak, 0-6 yaş arası çocukların güvenlikleri için merkezdeki yaşam alanlarının yeniden düzenlenmesi tavsiye edilmiştir.¹¹

TİHEK, 4 Aralık 2022 tarihinde **Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna** bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyarete Azerbaycan Ombudsmanlığından temsilciler de hazır bulunmuştur. Azerbaycan Ombudsmanı Sabina Aliyeva ve beraberindeki heyet, TİHEK 'in UÖM görevi kapsamında Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunu ziyaret etmiştir. Azerbaycan Heyeti ile yapılan incelemelerde, iki ülkenin çocuk ve gençlik ceza infaz kurumlarının uygulamalarının ortak ve farklı yönleri istişare edilmiştir.¹²

⁹ UÖM Raporu No:2022/16, Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu, s.18-19, <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/23E366.pdf> (E.T. 20.01.2023)

¹⁰ UÖM Rapor No:2022/45, Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu, s.11-12, <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/A3A9A9.pdf> (E.T. 20.01.2023)

¹¹ Daha fazla bilgi için: UÖM Raporu No:2022/36, Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu, <https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/3A64BF.pdf> (E.T. 20.01.2023)

¹² <https://tihek.gov.tr/diyarbakir-cocuk-ve-genclik-kapali-ceza-infaz-kurumuna-ziyaret/> (E.T. 20.01.2023)

Tüm ziyaretlerde olduğu gibi ziyaret sonrasında tespitleri, değerlendirmeleri ve önerileri içeren bir rapor hazırlanacaktır. Raporun temel amacı, işkence ve kötü muamelenin önlenmesi ve tutulma koşullarının iyileştirilmesi olacaktır.

UÖM Birimi'nin önleme misyonu doğrultusunda **çocuk hakları alanında** yürüttüğü çalışmalar, ağırlıklı olarak çocukların özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı veya koruma altına alındığı yerlere yapılan ziyaretler ve böyle yerlerdeki çocukların haklarına ilişkin Kuruma yapılan başvuruların incelenmesinden oluşmaktadır.

Ziyaretler **uluslararası standartlara uygun olarak** gerçekleştirilmekte ve ziyaretler sonrasında hazırlanan raporlar ilgili kurumlar ve kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Tüm ziyaretlerde **başta çocuklar olmak üzere kırılgan grupların hakları**, ziyaret heyetlerinin üzerinde durduğu ana konular arasında yer almaktadır. Ziyaret edilen kurumda çocuklar varsa ilk görülecek grup çocuklar olmaktadır.

➤ *Bölüm 1 – Soru 5 (c): “Çocuklara yönelik her türlü şiddet olayını tanımak ve bunlara etkili bir şekilde müdahale etmek için sosyal hizmet uzmanları ve öğretmenler dahil ilgili profesyonellerin farkındalığını artırmak;”*

➤ **Cevap**

Daha önce de belirtildiği gibi, insan haklarını koruma ve geliştirme görevi kapsamında, **çocuğa yönelik şiddetin önlenmesi** ve çocuğa yönelik her türlü şiddet olaylarına etkin bir şekilde müdahale edilmesi amacıyla birçok **farkındalık artırma** faaliyeti gerçekleştirilmektedir.

TİHEK' in '**çocuk hakları**' alanındaki **farkındalık artırma** faaliyetleri aşağıda listelenmiştir:

- ❖ Antalya Bilim Üniversitesi ve UNICEF ile iş birliğiyle 20 Kasım 2021 tarihinde Antalya’da, BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin kabulünün 32. yılında, “**Çocuk Hakları Sempozyumu**” gerçekleştirilmiş ve sürecin devamında “**Çocuk Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı**” Kurumumuzun resmi web sayfasında yayımlanmıştır.¹³
- ❖ Eğitim ve öğretim sadece bir zorunluluk değil aynı zamanda anayasal bir haktır. Ancak BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de de belirtildiği gibi **eğitim hakkına erişim**, herhangi bir ayırım gözetmeksizin ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek korunmaktadır.

¹³ <https://www.tihek.gov.tr/cocuk-haklari-sempozyumu-kitabi-yayimlandi/> (E.T. 20.01.2023)

Eğitim hakkına erişim, özellikle bir hastalık sonucu dezavantajlı duruma düşen çocuklar için bir insan hakları sorunudur. Bu nedenle Kurumumuz bu duyarlılıkla konuyu gündeme getirerek süreç, ihtiyaçlar ve eksiklikler konusunda farkındalık yaratmayı amaç edinmiştir. 21 Kasım 2022 tarihinde Kurul üyelerinin ve pek çok misafirin katılımıyla “**Hastanede Yatan Çocukların Eğitim Hakkına Erişimi Paneli**” gerçekleştirilmiştir.¹⁴

- ❖ İnsan haklarına ilişkin sorunlar konusunda farkındalığı artırmak amacıyla, insan hakları alanında çalışan pek çok akademisyenin katıldığı söyleşiler **TİHEK Akademi**¹⁵ adıyla, çevrimiçi olarak düzenlenmekte; Kurumumuzun **Youtube hesabından** canlı yayınlanarak ilgililerin istifadelerine sunulmaktadır. Bu kapsamda, 28 Ekim 2021 tarihinde Doç. Dr. Pınar KARTAL ile “**Ceza Hukuku Perspektifiyle Çocuk Hakları**” konulu söyleşi gerçekleştirilmiştir.¹⁶
- ❖ 25 Kasım 2022 tarihinde, Ankara Ostim İlkokulunda 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü münasebetiyle “**Çocuk Hakları Programı**” gerçekleştirilmiştir.
- ❖ 2022 yılı içerisinde **1000 adet çocuk hakları broşürü** basılmıştır.
- ❖ Çocukların adalete erişimde yaşadıkları sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla Kurumumuzca “**Çocukların Adalete Erişim Hakkı Tematik Raporu**” çalışması başlatılmıştır. Bu kapsamda Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve UNICEF gibi ilgili kurum ve kuruluşlar paydaş olarak belirlenmiş ve Adalet Bakanlığı'na bağlı farklı genel müdürlüklerden temsilciler ile istişare için bir araya gelinmiştir.¹⁷ Tematik raporun yazılması kapsamında kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları (STK) ile toplantılar yapılmıştır.¹⁸ Tematik raporun 2023'ün ilk çeyreğinde tamamlanması planlanmaktadır.
- ❖ Bilindiği gibi çocuklar eylemlerinin sonuçlarını tam olarak anlayamamakta ve öngörememektedir. Bu nedenle ve çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaç ve özelliklere sahip olmalarından dolayı, çocuk adalet sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple, çocuk adaletine ilişkin uluslararası temel ilkeleri referans alarak kamuoyu bilincini artırmak amacıyla, 2022 yılında, “**Bilgi Notu (Fact Sheet) No.1 – Çocuk Dostu Adalet**

¹⁴<https://www.tihék.gov.tr/hastanede-yatan-cocuklarin-egitim-hakkina-erisimi-paneli-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

¹⁵ <https://www.tihék.gov.tr/kategori/pages/Tihék-Akademi> (E.T. 20.01.2023)

¹⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=ScRZx4hBSNo> (E.T. 20.01.2023)

¹⁷<https://www.tihék.gov.tr/cocuklarin-adalete-erisim-hakki-konulu-tematik-rapor-calismasi-kapsaminda-toplanti-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

¹⁸<https://www.tihék.gov.tr/cocuklarin-adalete-erisim-hakki-konulu-tematik-rapor-calismasi-kapsaminda-ikinci-ve-ucuncu-toplanti-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

Sistemi” hazırlanmış ve Kurumumuzun web sayfasında yayımlanmıştır.¹⁹ Bilgi Notunun hazırlanmasında UNICEF ve OHCHR gibi uluslararası uzman kuruluşların güncel ve en son araştırmalarına yer verilmiş ve bunlardan yararlanılmıştır.

- ❖ Batı Balkanlar ve Türkiye’ye Yönelik Yatay Destek (Horizontal Facility) 2019-2022 bünyesinde bir **Avrupa Konseyi Projesi** olan “Türkiye’deki Göçmenlerin ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında, Ulusal Önleme Mekanizması ile Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Birimi çalışanlarına “**Çocukların Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları Yerlerin İzlenmesi**” eğitimi verilmiştir.²⁰
- ❖ 6-7 Ekim 2021 tarihinde, UNICEF tarafından kurum personelimize **Kadın Hakları ve Çocuk Hakları İhlallerinin İzlenmesi ve Raporlanması Eğitimi** verilmiştir.
- ❖ 28 Haziran 2022 tarihinde Kurumumuz tarafından **Engelli Çocuk Hakları Ağı** üyelerine insan hakları eğitimi verilmiş ve etkinliğe toplam 26 kişi katılmıştır.
- ❖ 2-7 Kasım 2022 tarihleri arasında, UNICEF Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi tarafından kurum personelimize yönelik, çevrimiçi olarak, “**Çocuk Dostu Uygulamalar Konusunda Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının Desteklenmesine Yönelik Eğitici Eğitimi**” gerçekleştirilmiştir.
- ❖ 29 Haziran 2021 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti & UNICEF 2021-2025 Ülke Programı kapsamında personelimiz tarafından **2021 Sektörlerarası Çocuk Kurulu Toplantısına** katılım sağlanmıştır.
- ❖ Personelimiz 12 Ağustos 2021 tarihinde “**Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Projesi**” ve 30 Mart 2022 tarihinde “**Türkiye’de Çocuk Haklarının Desteklenmesine Yönelik Teknik Destek Projesi**” Yürütme Kurulu Toplantılarına katılmıştır.
- ❖ Çocukların hakları konusunda doğrudan ve kolayca bilgilenmesinin sağlanması amacıyla, Ulusal Önleme Mekanizması Broşürü, Kurumumuz tarafından UNICEF iş birliğiyle **çocuklara hitap edecek şekilde basitleştirilmiştir.**
- ❖ 29 Kasım 2022 tarihinde ilköğretim öğrencilerinin insan hakları farkındalığını arttırmak amacıyla hazırlanan “**Çocuklar İçin İnsan Hakları Etkinlik Kitabı**” yayımlanmıştır.

¹⁹ <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/Child%20Friendly%20Justice%20System.pdf> (E.T. 20.01.2023)

²⁰ <https://www.tihek.gov.tr/cocuklarin-ozgurluklerinden-yoksun-birakildiklari-yerlerin-izlenmesi-egitimine-katilim-saglandi/> (E.T. 20.01.2023)

12 sayfalık kitapta çengel bulmaca, labirent bulmacalar, eşleştirme, resimli bulmacalar ve boyama etkinlikleri yer almaktadır.²¹

➤ *Bölüm 1 – Soru 7 (b): “Alternatif bakım ortamlarının, özellikle yatılı bakım kurumlarının, düzenli ve sistematik bir şekilde bağımsız izlenmesinin sağlanması;”*

➤ **Cevap:**

6701 sayılı Kanun’a göre, TİHEK “Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin bulundukları yerlere” ziyaret gerçekleştirebilmektedir. OPCAT kapsamında UÖM olarak görev yapan TİHEK, **çocuk eğitim merkezleri ve çocuk bakım merkezleri dahil olmak üzere** birçok gözetli merkezini ziyaret etme ve inceleme yetkisine sahiptir. Çocuk evlerine ve çocuk bakım merkezlerine düzenli ziyaretler devam etmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılında **4 farklı çocuk evleri sitesine** ziyaret düzenlenmiştir. 2021 yılında **2 farklı çocuk evleri sitesine ve 1 spastik serebral palsili çocuk bakım ve rehabilitasyon merkezine** ziyaret gerçekleştirilmiştir. 2023 yılı içerisinde de benzer yerlere ziyaretler düzenlenmesi planlanmaktadır.²²

➤ *Bölüm 1 – Soru 7 (c): “Mülteci çocuklar da dahil olmak üzere aile birleşiminin güçlendirilmesi”*

➤ **Cevap:**

TİHEK tarafından OPCAT kapsamında gerçekleştirilen UÖM ziyaretlerinde, özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan çocukların durumu **özel olarak ele alınmaktadır**. Türkiye’nin sınırlarını mültecilere açmasının ardından Meriç Nehri’ni aşarak Yunanistan’a geçtikleri sırada Yunanistan polisinin müdahalesi sonucu çıkan kargaşada ayrı kaldığı iki çocuğuyla ilgili olarak TİHEK’e başvuran **Afgan uyruklu Şefika Nazari**, Kurumumuzun girişimleri neticesinde çocuklarına kavuşmuştur. TİHEK başvuruyu alarak harekete geçmiş ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Dışişleri Bakanlığı, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, Yunan makamları, UNICEF ve Afganistan Büyükelçiliği gibi birçok ulusal ve uluslararası kurumla temasa geçmiştir. Türk Kızılayı ve Kızılhaç iş birliğinin

²¹<https://www.tih.gov.tr/insan-haklari-etkinlik-kitabi-yayimlandi/> ; <https://www.turkiyehukuk.org/tihekten-cocuklar-icin-insan-haklari-etkinlik-kitabi/> (E.T. 20.01.2023)

²² Son ziyaretlerden biri, ulusal önleme mekanizması yetkisi kapsamında Safranbolu Hasan Doğan Çocuk Evleri Sitesi’ne yapılmıştır. Heyet, bakım ve koruma altındakiler ve görevli personel ile görüşerek gözlem ve incelemelerde bulunmuştur. Ziyaret kapsamında bakım ve koruma altındakilerin barınma koşulları ve tedavileri ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda incelenmiştir. Ziyaret neticesinde yapılan inceleme ve görüşmelere ilişkin tespit ve tavsiyeleri içeren rapor hazırlanarak ilgili kurumlar ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.

Kaynak: <https://tihek.gov.tr/safranbolu-hasan-dogan-cocuk-evleri-sitesine-habersiz-ziyaret-gerceklestirildi/> (E.T. 20.01.2023)

katkılarıyla **olaydan 75 gün sonra çocuklar Edirne Pazarkule sınır kapısında ailelerine teslim edilmiştir.**²³

Bunun yanı sıra UÖM ziyaretleri sırasında **bakım ve koruma altındaki çocukların ailelerine dönüşlerine** öncelik verilip verilmediğinin tespiti için yerinde araştırma yapılmakta ve çocukların ailelerinin yanına dönmeye istekli olup olmadığı sorgulanmaktadır.

➤ *Bölüm 1 – Soru 8 (c); “Engelli çocuklara karşı ayrımcılığa yol açan önyargılar ve olumsuz görüşlerle mücadele etmek;”*

➤ **Cevap:**

Kurum görev ve yetkileriyle paralel olarak iki faaliyet alanında başvuru kabul etmektedir. Bu alanlardan ilki ayrımcılıkla mücadele ve eşitliktir. Bu kapsamda, ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilmektedir. İkinci alan da, alıkonulma yerlerindeki özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan bireylerin UÖM görevi çerçevesinde yaptıkları başvurulardır.

6701 sayılı Kanun’da “yaş” ve “engellilik” bir ayrımcılık temeli olarak sayılmıştır. Kurumumuz tarafından yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda **çocukların** yaşlarından ve/veya engellilik durumundan ötürü maruz kaldığı **ayrımcı uygulamalara yönelik idari para cezası** uygulanabilmektedir.

TİHEK, ayrıca insan hakları ihlalleri iddialarını resen incelemek, suç teşkil eden bir fiil varsa failleri hakkında **suç duyurusunda bulunmak** ve bu ihlalleri sona erdirmek ve ortadan kaldırmak için gerekli işlemleri yapmak görev ve yetkisine sahiptir. Resen inceleme, somut vakalarda ihbar üzerine başlatılabileceği gibi münhasıran belirli bir konuda da inceleme yapılabilmektedir.

Kurumun karar organı olan Kurul tarafından ayrımcılık iddiası ile yapılan başvurular ve resen incelemeler hakkında incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik, gönderme, uzlaşma, ihlal, idari yaptırım, ret ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verilebilmektedir. Kurum, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini tespit ettiği durumda bu ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, failin ekonomik durumu ve çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisini dikkate alarak

²³<https://www.aa.com.tr/tr/dunya-basininda-bugun/yunanistanda-kalan-cocuklarina-kavusan-afgan-anneden-tiheke-tesekkur-ziyareti/1863812> (E.T. 20.01.2023)

ihlalden sorumlu kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri hakkında **idari para cezası uygulamaktadır**.

Yukarıda belirtilen hükümler kapsamında **çocuk hakları konusunda** Kurumumuza yapılan başvurular ya da Kurumumuzca başlatılan resen inceleme neticesinde verilen kararlardan ilgilileri aşağıda yer almaktadır:

TİHEK 12.12.2020 tarih ve 2020/143 sayılı Kurul kararı²⁴

12.12.2020 tarih ve 2020/143 sayılı Kurul kararında, başvuranın A.K.Ş. İlkokulu orta-ağır düzey zihinsel yetersizlik özel eğitim 3. sınıf öğrencisi engelli oğlu A.H.Y.T. için okul servis hizmetlerinin sağlanmamasının ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddialarını incelemiş ve **engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali** yapıldığına; K. Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında **2.000 Türk Lirası tutarında idari para cezası uygulanmasına**, idari para cezasının 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca uyarı cezasına dönüştürülmesine karar verilmiştir.

TİHEK 25.08.2020 tarih ve 2020/183 sayılı Kurul kararı²⁵

25.08.2020 tarih ve 2020/183 sayılı Kurul kararında, A. İlköğretim Okulunda eğitim gören %40 işitme engelli kaynaştırma öğrencisi M. M. A.'nın bireysel destek eğitimini ders saatleri dışında alma talebinin, P. Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından reddedilmesinin ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddialarını incelemiş ve nihayetinde Başvuranın **engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı** iddiası açısından **ayrımcılık yasağı ihlali yapıldığına**, muhatap hakkında **2.000 TL idari para cezası uygulanmasına**, idari para cezasının 6701 sayılı Kanun'un 25/4 maddesi uyarınca **uyarı cezasına** dönüştürülmesine karar vermiştir.

²⁴ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasında yer alan “Ayrımcılık Yasağı Kararlar Kitabı 2018-2020” adlı çalışmadan ulaşılabilmektedir: https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/02/1645712182.pdf, s.499, (E.T. 20.01.2023)

²⁵ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasında yer alan “Ayrımcılık Yasağı Kararlar Kitabı 2018-2020” adlı çalışmadan ulaşılabilmektedir: https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/02/1645712182.pdf, s.513, (E.T. 20.01.2023)

TİHEK 14.06.2022 tarih ve 2022/385 sayılı Kurul kararı²⁶

14.06.2022 tarih ve 2022/385 sayılı Kurul kararında, epilepsi rahatsızlığı bulunan ve %90 görme engeli olan 3. sınıf öğrencisi (adına velayeten başvuru yaptığı) oğlunun öğrenim gördüğü özel eğitim sınıfının kapatılması, ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin değerlendirilmemesi **nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği** kanaatine varılmıştır. K. Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında **5.000 Türk Lirası tutarında idari para cezası uygulanmasına**, karar verilmiştir.

Olaylar ve Olgular

%90 oranında görme engeli olan H.K.'nin aynı zamanda epilepsi rahatsızlığı bulunmaktadır. Başvuran tarafından, okul çağına geldiğinde oğlunu okula götürerek yaşıtları ile aynı sınıfta eğitim almasını istediği, 7-8 yaşındayken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gittiği, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yaşanan sorunları aktardığında “sadece bir çocuk için sınıf açılmayacağını” belirtildiği, A. İlkokulu Müdürü S.T. tarafından okulda eğitim görmesinin uygun bulunmadığı teneffüslerde düşme ihtimalinin risk oluşturduğunu belirttiği, üç yıl boyunca ısrarla çocuğunu okula götürmek istediği, fakat aynı gerekçelerle H.K.'nin A. İlkokulunda eğitim almasının uygun bulunmadığı iddia edilmiştir.

Kurul Kararı

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 28'inci maddesinde çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, “çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için” engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir. (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 66) Engelli çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmeleri, diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirmektedir.

Yapılan incelemede, muhatap tarafından özel eğitimin temel ilkeleri kapsamında öğrencinin bireysel farklılığı, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış bir eğitim hizmeti sunulması gerekirken H.K.'nin özel eğitim sınıfında sadece bir dönem eğitim

²⁶ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasından ulaşılabilir: https://www.tih.gov.tr/upload/file_editor/2022/09/1662633426.pdf (E.T. 20.01.2023)

alabildiği ancak bu süreçte dahi açılan özel eğitim sınıfında yeterli teçhizatın bulunmadığı, uygun öğretim materyallerinden, donanımdan ve yardımcı aygıtlardan yararlanamadığı görülmüştür.

Engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli makul düzenlemelerin yapılması, eğitim hizmetlerinin engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal ve fiziksel vb. ihtiyaçlarının da dikkate alınarak sunulması gerekmektedir. Muhatap kurumun sağladığı eğitim hizmetinin H.K.'yi sistem içerisinde tutmaya yetecek nitelikte olmadığı, ihtiyaçlarına uygun **makul düzenlemelerin** değerlendirilmemesi nedeniyle yaşlıları ile eşit bir şekilde eğitim hakkına erişemediği ve **eğitim hayatının yarıda kaldığı gerekçesiyle ayrımcılık yasağını ihlal ettiği** kanaatine varılmıştır.

TİHEK 09.08.2022 tarih ve 2022/489 sayılı Kurul kararı²⁷

Milli Eğitim Bakanlığının “Kolaylaştırıcı Kişi” konulu resmi yazısı kapsamında sadece **Otizm Spektrum Bozukluğu** tanımlı öğrencilere kolaylaştırıcı kişiden faydalanma hakkı verilmesinin özel gereksinimli öğrenciler arasında engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturduğu gerekçesiyle MEB hakkında **5.000 TL idari para cezası** uygulanması; 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca idari para cezasının **uyarı cezasına** dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır.

Olaylar ve Olgular:

Konu ile ilgili **Türkiye Down Sendromu Derneği** tarafından 26.10.2021 tarihinde başvuru yapılmış, fakat Derneğin tüzel kişiliğinin somut olayda ayrımcılık yasağı ihlalinin doğrudan zarar görmemesi sebebiyle taraf sıfatı bulunmadığı için kabul edilmezlik kararı verilmiş; ancak mezkûr iddiaların araştırılması için Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından 29.12.2021 tarihli ve 2021/325 sayılı karar ile resen inceleme başlatılmasına karar verilmiştir. MEB tarafından OSB tanımlı öğrencilerde uyum ve davranış problemleri yoğun olarak görüldüğü için kolaylaştırıcı kişiye ihtiyaç duyulduğu, veliler ile sivil toplum kuruluşlarının bu konuda yoğun taleplerde bulunduklarından OSB tanımlı öğrenciler için kolaylaştırıcı kişinin okulda bulunmasının uygun bulunduğu ifade edilmiştir. Diğer yandan muhatap, kolaylaştırıcı

²⁷ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasından ulaşılabilir: https://www.tihkek.gov.tr/upload/file_editor/2022/10/1666869200.pdf (E.T. 20.01.2023)

kişi uygulamasına ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarının devam ettiğini ve elde edilecek veriler doğrultusunda gerekli görülmesi halinde mevzuat değişikliğinin yapılacağını belirtmişse de söz konusu çalışmaların ne zaman tamamlanacağı, tamamlanması durumunda tüm engelli öğrencileri kapsayıp kapsamayacağına ilişkin belirsizlik bulunduğu görülmüştür.

Kurul Kararı:

Kurul kararında; çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının ve ayrımcılık yasağının gözetilmesi esas olup eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması, bu nedenle eğitim hizmetlerinin sunulmasında engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal ve fiziksel vb. ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiği ancak bu şekilde eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımlarının atılabileceği belirtilmiştir. Eğitim hizmetlerinin demokratik bir toplumda güçlü bir insan hakları sistemi için vazgeçilmez olduğu göz önünde bulundurulduğunda; kolaylaştırıcı kişinin yalnızca OSB tanılı öğrenciler için uygun bulunup diğer özel gereksinimli öğrencileri kapsamamasının engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturduğu değerlendirilmiştir.

TİHEK, 22.09.2022 tarih ve 2022/658 sayılı Kurul kararı²⁸

TİHEK tarafından 22.09.2022 tarih ve 2022/658 sayılı Kurul kararında Y.'nn bakımını üstlendiği torunlarının okula kayıt edilmemeleri nedeni ile eğitim haklarının ihlal edilip edilmediğine ilişkin insan hakları bağlamında resen inceleme yapılmıştır. İlgili kararda insan hakları ihlali yapıldığına, mağdurlar Y. ve T.'nn Anayasa'da güvence altına alınan eğitim haklarının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

TİHEK, 09.11.2022 tarih ve 2022/792 sayılı Kurul kararı²⁹

²⁸ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasından ulaşılabilmektedir:
https://www.tihet.gov.tr/upload/file_editor/2022/10/1666858979.pdf (E.T. 20.01.2023)

²⁹ İlgili karara Kurumumuzun resmi internet sayfasından ulaşılabilmektedir:
<https://www.tihet.gov.tr/public/images/kararlar/bdushr.pdf> (E.T. 20.01.2023)

TİHEK, başvuranın kendisi, annesi, üç ve beş buçuk yaşlarındaki iki çocuğu için bilet aldığı çocuk konserinden **4-8 yaş sınırlaması** gerekçesiyle çıkarılmasının **yaş temelinde ayrımcılık** oluşturduğu iddialarını incelemiştir. **Çocukların, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 31'inci maddesinde** güvence altına alınan kültürel, sanatsal ve boş zaman etkinliklerine katılma haklarına müdahale edecek herhangi bir ayrımcı muamelenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda yaş sınırlamasının meşru bir amacı olup ayrıca yaş sınırlaması etkinliğin türüne, boş zaman etkinliğinin düzenlendiği yere, hedef kitleye, konsantrasyon ve dikkat aralıklarına, pegodik uyuma vb. bağlıdır. Bu nedenle, bilimsel ve haklı bir sebebe dayalı olarak ve çocuğun yüksek yararı dikkate alınarak değişiklik gösterebilir.

➤ *Bölüm 1 – Soru 10 (a): “Sığınmacı ve mülteci çocuklar ile Roman çocuklar başta olmak üzere tüm çocukların, özellikle lise eğitime kayıt ve devam oranlarını artırmak;”*

➤ **Cevap:**

Merkezlerde kalan çocukların örgün eğitime katılımları ve **tercih ettikleri** okullara gidip gitmedikleri ile ilgili yerinde incelemeler yapılmakta ve kritik konular tavsiye niteliğinde rapora yansıtılmaktadır.

➤ *Bölüm 1 – Soru 12 (e): “Kapalı çocuk cezaevlerindeki çocuklar için tutukluluk koşullarının iyileştirilmesi;”*

➤ **Cevap:**

UÖM kapsamında gerçekleştirilecek ziyaretler;³⁰

- Kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı veya koruma altına alındığı yerlerde mevcut durumlarını ve tabi oldukları muameleyi gözlemlemek amacıyla düzenli ziyaret planı çerçevesinde yapılan ziyaretler,
- Daha önce gidilen yerlerde ziyaret sonrası gelişmeleri görmek ve ziyaret sonrası görüşülen kişilere işkence ve kötü muamele uygulanıp uygulanmadığını tespit etmek amacıyla takip ziyaretleri,
- İşkence ve kötü muameleyle ilişkin iddia ve başvuruları inceleme ziyaretleri ve
- Önceden haberli veya habersiz ziyaretler.

Kapalı çocuk cezaevlerinde tutulma koşullarının incelenmesine ilişkin olarak; ergoterapi, mesleki veya kişisel gelişime yönelik kursların varlığı, sürekli eğitim için kayıt, aile ile iletişim,

³⁰ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkence ve Kötü Muamele Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu, 25.11.2021, Ankara, s.75, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ik2020.pdf> (E.T. 20.01.2023)

ruh sağlığı çalışmaları ve eksik noktalarda değişiklik yapılması *(gerekirse yönetmeliğin değiştirilmesi, personel eksikliklerin giderilmesi gibi)* yönünde **tavsiyelerde** bulunmaktadır.

2022 yılında 63 habersiz ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 2022 yılında aşağıdaki merkezler ziyaret edilmiştir.

2022 Yılındaki UM ziyaretleri:

1. Ankara Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı
2. Kilis L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
3. Ankara Batı Adliyesi Mahpus Bekleme Alanı
4. Aksaray T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
5. Niğde ocuk Evleri Sitesi
6. Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
7. İzmir Harmandalı Geri Gönderme Merkezi
8. Trabzon E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
9. Gümüşhane İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
10. İstanbul Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
11. Bingl M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
12. Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
13. Adıyaman İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
14. Adıyaman - Glbası K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
15. Muş İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
16. Muş - Merkez Muş Lalesi Kız ocuk Evleri Sitesi
17. Yozgat Kabul ve Barınma Merkezi
18. Isparta Valiliği Engelsiz Yaşam, Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
19. ankırı şabanz Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
20. Tunceli A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
21. Burdur E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
22. Burdur İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
23. Karaman Ahmet Mete Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
24. Afyonkarahisar 1 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
25. Düzce Akçakoca Anka Engelli Bakım Merkezi
26. Özel Bartın Bakım Merkezi
27. Gaziantep Geri Gönderme Merkezi
28. Kırklareli Pehlivan köy Geri Gönderme Merkezi

29. Uşak Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
30. Tokat Dr. Cevdet Aykan Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
31. Çorum İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
32. Ardahan T Tipi Açık Ceza İnfaz Kurumu
33. Aydın Geri Gönderme Merkezi
34. Bilecik 13 – 18 Yaş Çocuk Evleri Sitesi
35. Giresun Espiye L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
36. Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
37. Ankara – Çankaya İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
38. Sinop Açık Ceza İnfaz Kurumu
39. Karadeniz Ereğli A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
40. Yalova A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
41. Hakkâri K Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
42. Tuzla Geri Gönderme Merkezi
43. Iğdır Geri Gönderme Merkezi
44. İzmir No.2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
45. İzmir Adnan Menderes Havalimanı Transit Geçiş Noktası
46. Şırnak T Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu
47. Bodrum S Tipi Kapalı ve Açık Ceza İnfaz Kurumu
48. Amasya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
49. Kastamonu İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
50. Karabük- Safranbolu Hasan Doğan Çocuk Evleri Sitesi
51. Manisa Psikiyatri Hastanesi
52. Sakarya - Hendek Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu
53. Mersin - Tarsus Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
54. İncek MİA Özel Huzurevi ve Yaşlı Bakım Merkezi
55. Mamak İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
56. Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
57. Siirt İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
58. Siirt Engelsiz Yaşam Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
59. Esenboğa Havalimanı Transit Geçiş Noktası
60. Ankara Dr. Ahmet Yurtaslan Onkoloji Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Servisi ve Toplum Ruh Sağlığı Merkezi

61. Ürgüp Hanife - Memiş Aksoy Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
62. İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
63. Ankara Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (UNICEF ile birlikte) ³¹

Pandemi tedbirleri nedeniyle 2021 yılında planlanan ziyaretler Mart ayı itibari ile başlamıştır. 2021 yılında **56 habersiz ziyaret** gerçekleştirilmiştir.³² Bu kapsamda 2021 yılında aşağıdaki merkezler ziyaret edilmiştir.

2021 Yılındaki UÖM ziyaretleri:

1. Batman M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
2. Batman Özel Yenihayat Engelli Bakım Merkezi
3. Ankara Gölbaşı İlçe Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri (Osman Tan Polis Karakolu ve İncek Şehit Hayati Tokgöz Polis Karakolu)
4. Kırıkkale Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
5. Kırıkkale Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
6. Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
7. Antalya Geri Gönderme Merkezi
8. Antalya İl Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Nezarethanesi
9. Ankara Sincan Yenikent 1 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
10. Ankara Sincan Kadın Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
11. Kırşehir Açık Ceza İnfaz Kurumu
12. Kırşehir Engelsiz Yaşam Bakım Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi
13. Kocaeli Gündoğdu Geri Gönderme Merkezi
14. Kahramanmaraş E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
15. Kahramanmaraş Türkoğlu 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
16. Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi
17. Ağrı Doğubayazıt T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
18. Ağrı Geri Gönderme Merkezi
19. Ağrı İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
20. Ağrı Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
21. Kayseri Geri Gönderme Merkezi

³¹ <https://www.tihek.gov.tr/sincan-cocuk-kapali-ceza-infaz-kurumuna-ziyaret> (E.T. 20.01.2023)

³² Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu 2021 Yılı Faaliyet Raporu, “Ziyaret İstatistikleri” s.93, [https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/PDF%20\(5\).pdf](https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/PDF%20(5).pdf) (E.T. 20.01.2023)

22. Kayseri Özel İhtisas Engelli Bakım Merkezi
23. Diyarbakır D Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
24. Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
25. Çanakkale Ayvacık Geri Gönderme Merkezi
26. Çanakkale Özel Bakım Merkezi
27. Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
28. Bayburt Memnune Evsen Huzurevi, Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
29. Antalya Fethi Bayçın Huzurevi
30. Eskişehir Şehir Hastanesi Mahkûm Bölümü
31. Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
32. Kars Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
33. İzmir Menemen R Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
34. İzmir Karşıyaka Çocuk Evleri Sitesi
35. İzmir Adnan Menderes Havalimanı Transit Geçiş Noktası
36. Artvin Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
37. Artvin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
38. Mardin E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
39. Mardin İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
40. Diyarbakır E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
41. Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
42. İstanbul Silivri No.3 L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
43. İstanbul Silivri Açık Ceza İnfaz Kurumu
44. Bolu İzzet Baysal Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi
45. Bolu Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
46. İstanbul Silivri 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
47. Tekirdağ 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
48. Bolu Semiha Şakir Spastik Çocuklar Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi
49. Bitlis E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
50. Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü
51. Edirne F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
52. Edirne İl Emniyet Müdürlüğü Nezarethaneleri
53. Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu
54. Adana Dr. Ekrem Tok Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi

55. Adana Ataköşkü Özel Bakım Merkezi

56. Ankara Elmadağ Huzurevi Yaşlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi

- *Bölüm 1 – Soru 13 (b): “İhtiyari Protokol kapsamında yasaklanan suçların mağduru çocukların hak ve menfaatlerinin ceza adaleti sürecinin her aşamasında korunmasını sağlamak;”*

➤ **Cevap:**

UÖM kapsamında özgürlüğünden yoksun bırakılan veya koruma altına alınan kişiler Kurumumuza başvurabilmekle birlikte söz konusu yıllarda OPCAT kapsamında çocuk haklarına ilişkin Kurumumuza herhangi bir başvuru yapılmamıştır. 2021-22 döneminde Kurumumuza yapılan **1852** başvurudan çocuk haklarına ilişkin **11 başvuru** OPCAT görevi dışındaki konulara ilişkindir. Uygulamalara ilişkin ayrıntılı istatistiksel bilgilerin yer aldığı çalışma ekte de sunulmuştur. Öte yandan ihbar niteliğindeki veya Kurumun görev alanı dışında kalan başvurulara ilişkin bilgiler aşağıda yer almaktadır:

- o Avukat LLM, E.E.A., 29.01.2022 tarihli dilekçesinde, “Değerlisin Derneği”nin yönetim kurulu başkanı olduğunu, derneğin faaliyetleri kapsamında İstanbul'da çocuk yuvaları, huzurevleri gibi çeşitli yerleri ziyaret ettiklerini belirtmiş ancak **Göztepe Semiha Şakir Anaokulunda** koruma altındaki çocukların kötü muamele gördüğünü ve bu duruma şahit olduğunu iddia etmiştir. İlgili merkezin ziyaret planı kapsamında değerlendirileceği başvuru sahibine bildirilmiştir.
- o 02.04.2021 tarihinde Elmadağ Çocuk Cezaevinde kalan başvuru G.A'nın yaptığı başvuru ile ilgili olarak kendisine **hukuki rehberlik ve yardım** yapılmıştır.

- *Bölüm 3 – Soru 20 (c) ve (d): “Varsa, son üç yıl için yaş, cinsiyet, suçun türü, etnik köken, ulusal köken, coğrafi konum ve sosyoekonomik duruma göre ayrıştırılmış, (c) ‘gözetim altında tutulan’ (d) ‘yetişkinlerle birlikte alıkonulan’ suça sürüklenen çocuklara ilişkin güncellenmiş istatistiksel veri;”*

➤ **Cevap:**

Çocuk evleri, 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında haklarında koruma veya tedbir kararı alınmış, korunmaya muhtaç 0-18 yaş arasındaki çocukların korunması amacıyla ve çocukları bir iş veya meslekte izlemek ve desteklemekle görevli ve yükümlü olan, şehir merkezinde okul ve hastanelere yakın, tercihen her ilin sosyal ve kültürel alanlarında, çocuk yetiştirmeye uygun, her biri 5 ila 8 kişiye ev sahipliği yapan apartman dairelerinde veya müstakil dairelerde kurulmuş sosyal hizmet kurumlarıdır. **Çocuk evleri siteleri** ise villa tipi

küçük yapıları içinde barındıran koruma merkezleridir. Bu merkezlerin kuruluş amacı, korunmaya muhtaç çocukların, toplumla iç içe yaşamanın gerekliliklerini toplumsal örf, adet ve değerler ve dostluk, komşuluk gibi kavramları yaşayarak öğrenerek ve toplumsal yaşama etkin katılımlarını sağlayarak özgüven sahibi, geleceğe umutla bakabilen bireyler olarak yetiştirilmesidir.

Çocuk destek merkezleri, psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilen, suça sürüklenme, suç mağduru olma veya sokaktaki sosyal tehlikeler ile karşı karşıya kalma nedeniyle bakım tedbiri veya koruma kararı verilen çocuklara geçici bakım ve koruma sağlayan ve bu ihtiyaçlar karşılanıncaya kadar, aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların çocukların mağduriyet, suçluluk, yaş ve cinsiyet durumlarına göre yapılandırılarak veya uzmanlaşarak yürütüldüğü yatılı sosyal hizmet kurumlarıdır.

İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2019 Yılı Raporu'na göre, 2019 yılında ceza infaz kurumlarında tutulan 12-18 yaş arası çocuk sayısı **2.448'dir**.³³ **İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu'**na göre 2020 yılında ceza infaz kurumlarında tutulan 12-18 yaş arası çocuk sayısı **1.767'dir**.³⁴ **Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün** 31 Mart 2022 tarihli resmi verilerine göre cezaevinde bulunan 12-18 yaş arası çocuk sayısı **2.076'dır**.³⁵

İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu'na göre Türkiye'de toplam **1193 çocuk evi** ve **111 çocuk evleri sitesi** bulunmaktadır. Çocuk evlerinde bakılan çocuk sayısı **5.956**, çocuk evleri sitelerinde kalan çocuk sayısı ise **6.181'dir**. Çocuk destek merkezi sayısı **65** olup bu merkezlerde bakılan çocuk sayısı **1.387'dir**. 2020 yıl sonu itibarıyla koruma ve bakım altındaki toplam çocuk sayısı **13.524'tür**.³⁶

Kaynakça:

2021 Faaliyet Raporu,

[https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/PDF%20\(5\).pdf](https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/PDF%20(5).pdf)

6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu,

³³ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2019 Yılı Raporu, Ankara, 2020, s.34, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1512202113582019-iskencepdf.pdf> (E.T. 20.01.2023)

³⁴ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu, 25.11.2021, Ankara, s.55, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ik2020.pdf> (E.T. 20.01.2023)

³⁵ <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-4.pdf> (E.T. 20.01.2023)

³⁶ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu, 25.11.2021, Ankara, s.68-69, <https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ik2020.pdf> (E.T. 20.01.2023)

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>

İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2019 Yılı Raporu,

<https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/1512202113582019-iskencepdf.pdf>

İşkence ve Kötü Muameleye Karşı Ulusal Önleme Mekanizması 2020 Raporu,

<https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/ik2020.pdf>

Ayrımcılık Yasağı Kararlar Kitabı 2018-2020,

https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/02/1645712182.pdf

Yaş Temelinde Ayrımcılık Rehberi, <https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/yas-temelinde-ayrimcilik>

Bilgi Notu (Fact Sheet) No.1 – Çocuk Dostu Adalet Sistemi,

<https://www.tihek.gov.tr/public/editor/uploads/Child%20Friendly%20Justice%20System.pdf>

UÖM Rapor No:2022/45, Bolu Semiha Şakir Sarıgöl Engelsiz Yaşam Bakım, Rehabilitasyon ve Aile Danışma Merkezi Ziyareti Raporu,

<https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/A3A9A9.pdf>

UÖM Rapor No:2022/12, Çanakkale E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu,

https://tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/06/1654599166.pdf

UÖM Rapor No:2022/36, Bitlis Çocuk Evleri Sitesi Müdürlüğü Ziyareti Raporu,

<https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/3A64BF.pdf>

UÖM Raporu No:2022/16, Antalya L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Ziyareti Raporu,

<https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/23E366.pdf>

TİHEK 14.06.2022 tarih ve 2022/385 sayılı Kurul Kararı,

https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/09/1662633426.pdf

TİHEK 09.08.2022 tarih ve 2022/489 sayılı Kurul Kararı,

https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/10/1666869200.pdf

TİHEK, 22.09.2022 tarih ve 2022/658 sayılı Kurul Kararı,

https://www.tihek.gov.tr/upload/file_editor/2022/10/1666858979.pdf

TİHEK, 09.11.2022 tarih ve 2022/792 sayılı Kurul Kararı,

<https://www.tihek.gov.tr/public/images/kararlar/bdushr.pdf>

TİHEK Akademi, <https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Tihek-Akademi>

Doç. Dr. Pınar KARTAL ile “Ceza Hukuku Perspektifiyle Çocuk Hakları” Konulu Söyleşi, <https://www.youtube.com/watch?v=ScRZx4hBSNo>

“Çocuklar İçin İnsan Hakları Etkinlik Kitabı”, <https://www.tihek.gov.tr/insan-haklari-etkinlik-kitabi-yayimlandi> ; <https://www.turkiyehukuk.org/tihekten-cocuklar-icin-insan-haklari-etkinlik-kitabi/>

“Çocuk Hakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı”,

<https://www.tihek.gov.tr/kategori/pages/Cocuk-Haklari-Sempozyumu-Kitabi-Yayimlandi>

İstisare Komisyonu’nun 3’üncü Toplantısı, <https://tihek.gov.tr/istisare-komisyonunun-ucuncu-toplantisi-gerceklestirildi/>

“Roman Hakları Zirvesi”, <https://www.tihek.gov.tr/kurumumuz-tarafindan-roman-haklari-zirvesi-gerceklestirildi/>

“Çocuklu Ailelerin İşletmelere Alınmamaları Hakkında Basın Açıklaması”, <https://www.tihek.gov.tr/cocuklu-ailelerin-isletmelere-alinmamalari-hakkinda-basin-aciklamasi>

“Kurumumuz Ulusal İnsan Hakları Kurumları Küresel Ağı (GANHRI) Nezdinde Akreditasyon Statüsü Kazandı”, <https://www.tihek.gov.tr/kurumumuz-ulusal-insan-haklari-kurumlari-kuresel-agi-ganhri-nezdeinde-akreditasyon-statusu-kazandi/>

“Hastanede Yatan Çocukların Eğitim Hakkına Erişimi Paneli”, <https://www.tihek.gov.tr/hastanede-yatan-cocuklarin-egitim-hakkina-erisimi-paneli-gerceklestirildi/>

“Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna Ziyaret”, <https://tihek.gov.tr/diyarbakir-cocuk-ve-genclik-kapali-ceza-infaz-kurumuna-ziyaret/>

“Sincan Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna Ziyaret”, <https://www.tihek.gov.tr/sincan-cocuk-kapali-ceza-infaz-kurumuna-ziyaret>

“Çocukların Adalet Erişim Hakkı Konulu Tematik Rapor Çalışması Kapsamında Toplantı Gerçekleştirildi” , <https://www.tihek.gov.tr/cocuklarin-adalete-erisim-hakki-konulu-tematik-rapor-calismasi-kapsaminda-toplanti-gerceklestirildi/>

“Çocukların Adalete Erişim Hakkı Konulu Tematik Rapor Çalışması Kapsamında İkinci ve Üçüncü Toplantı Gerçekleştirildi”, <https://www.tihek.gov.tr/cocuklarin-adalete-erisim-hakki-konulu-tematik-rapor-calismasi-kapsaminda-ikinci-ve-ucuncu-toplanti-gerceklestirildi/>

“Çocukların Özgürlüklerinden Yoksun Bırakıldıkları Yerlerin İzlenmesi Eğitimi”, <https://www.tihek.gov.tr/cocuklarin-ozgurluklerinden-yoksun-birakildiklari-yerlerin-izlenmesi-egitimine-katilim-saglandi/>

“Safranbolu Hasan Doğan Çocuk Evleri Sitesi’ne Ziyaret” , <https://tihek.gov.tr/safranbolu-hasan-dogan-cocuk-evleri-sitesine-habersiz-ziyaret-gerceklestirildi/>

“Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’nün 31 Mart 2022 tarihli resmi verileri” , <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/istatistik/istatistik-4.pdf>